

Eerste acties Project 'Groene Verbindingen Hondsrug Haren'

Aanleiding voor het project

Het gaat niet goed met de biodiversiteit van planten, vogels en insecten. In 2019 staat ongeveer een derde van de Nederlandse soorten zoogdieren, broedvogels, dagvlinders en hogere planten op de rode lijst. Vooral de achteruitgang van insecten is zeer ernstig: van de wilde bijen staat meer dan de helft van de 360 soorten op de Rode Lijst. Ze hebben enorm te lijden van de intensieve landbouwmethoden, bestrijdingsmiddelen die gebruikt worden, verstedelijking en ons groenbeheer. Andere achterliggende oorzaken zijn stikstofneerslag, milieuvervuiling en klimaatverandering. Zowel op particulier terrein als in het openbare landschap kan veel gedaan worden voor biodiversiteitsherstel.

Landelijk wordt er sinds 2017 actie voor gevoerd met het project [Heel Nederland Zoemt](#), een initiatief van LandschappenNL, Natuur & Milieu, IVN en Naturalis. Ook de Vlinderstichting en Floron voeren campagne met [MijnBermBloeit](#), een eenvoudige methode om karakteristieke bermplanten te monitoren en zo beter te kunnen beschermen. Vorig jaar is er nóg een landelijk initiatief gestart om onze biodiversiteit beter te beschermen: het [Deltaplan voor Biodiversiteitsherstel](#). In de openbare ruimte beslaan alle bermen bij elkaar een groot oppervlak en bermen zijn natuurlijke verbindingzones tussen andere natuurlijke landschappen. Steeds meer gemeenten gaan dan ook over op natuurlijk bermbeheer. Ook in de gemeente Groningen zijn al vele voorbeelden te zien, bijvoorbeeld rond Reitdiep, Euvelgunne en Eelderwolde.

Figuur 1 Voorbeeld van ecologisch bermbeheer Groningen, Eelderwolde.

In (de voormalige gemeente) Haren laat invoering van natuurlijk bermbeheer nog op zich wachten. De werkgroep Bloeiende Bermen van de Stichting Landelijk Gebied is opgericht om natuurlijk bermbeheer in voeren waar dat mogelijk is. Door samenvoeging van Haren met Groningen is er (althans voor ons) wat onduidelijkheid over hoe het groenbeheer nu uitgevoerd wordt. In afwachting van de ontwikkelingen hebben we ons gericht op gebieden waar we samen met de eigenaren wel richting aan kunnen geven. Zo is het project 'Groene verbindingen Hondsrug Haren' tot stand gekomen.

Groene verbindingen Hondsrug Haren

Het project 'Groene Verbindingen' beoogt een start te maken met biodiversiteitsherstel door op verschillende particuliere locaties in het landelijk gebied Haren kruidenrijk mengsel in te zaaien. Daarmee wil het project een kruiden en bloemrijke zone creëren die zichtbaar is voor het publiek om zo meer draagvlak en begrip te krijgen voor een landschap dat voedsel en schuilgelegenheid biedt aan vogels vlinders en insecten. In oktober 2020 is het project gestart met subsidie van Heel Groningen Zoemt en het Innovatiefonds Biodiversiteitsherstel.

Drie sporen

Het project omvat globaal drie soorten activiteiten:

1. Aanleggen van groene verbindingen (kruidenrijke randen) en ecologisch beheren van hooilanden en bermen;
2. Kennisdeling met burgers
3. Het ontwikkelen van een paaltjessysteem ter bescherming van ecologische bermen

Met het eerste spoor is in oktober een start gemaakt op drie percelen rond Onnen. Voor de aanvraag werd ingediend was één perceel op Onneres al geselecteerd voor aanleg van een kruidenrijke rand (dankzij budget van Heel Groningen Zoemt/Landschapsbeheer Groningen voor aanschaf van het zaadmengsel). (zie beschrijving hieronder).

Selectie criteria

Het eerste (reeds geselecteerde) perceel was de basis voor selectie van een aantal andere percelen, waarbij de volgende criteria werden gehanteerd:

- gelegen tussen het stroomdal van de Hondsrug en het Drentse Aa dal, rondom Onnen, Glimmen en Noordlaren
- openbaar toegankelijk en/of goed zichtbaar voor passanten
- eigenaren bereid om deel te nemen
- diversiteit in locatie/ lokale omstandigheden

Voor het eerste perceel waren al principe afspraken gemaakt voor aanleg van een kruidenrand op een grasland en konden dus snel tot actie worden over gegaan.

Perceel Koelenbergsteeg, Onnen

De eigenaar is een biodynamische veehouder Berend Steenbergen die ook i.s.m de Vogelbescherming aan weidevogelbeheer doet in de Onnerpolder: [website.vogelbescherming](https://www.vogelbescherming.nl/)

Berend Steenbergen is één van de zes boeren die zorgen voor duurzaam beheer van de Onnerpolder. Van Vogelbescherming ontvingen zij in 2019 een bijdrage via de campagne 'Elke meter telt' waardoor 5000m² extra kon worden ingezaaid met een mengsel van kruiden en wilde bloemen. Hiertussen vinden weidevogels meer voedsel en beschutting. De Onnerpolder is een prachtig gebied; nergens in Groningen is de veelsoortigheid zó groot!

Figuur 2. Bron foto website vogelbescherming

Op het weiland op de Koelenbergsteeg aan de Onneres is na de laatste maaibeurt in oktober een strook gefreesd. Het zaaien gebeurde (coronaproof) in kleine teams, van de werkgroep Bloeiende bermen, Duurzaam Glimmen en Dorpsbelangen Onnen. Het zaadgoed bevatte het zogeheten Hondsrug mengsel van de Cruydhoeck . Het weiland ligt langs een toegangsweg naar de Onneres en wordt veel gebruikt door wandelaars en fietsers.

Figuur 3. Inzaaiactie Koelenbergsteeg

Weiland Zuiderhooijdijk, Onnen

Het tweede perceel was een nieuwe locatie, naar aanleiding van berichtgeving over het project , meldde de eigenaar zich aan voor deelname. Het is een particulier weiland, in gebruik door een veehouder die bereid was om een afscheiding te plaatsen voor als de koeien erop staan. De koeien kunnen het eventueel ook periodiek begrazen als het tijd is om te maaien. De strook ligt Het stuk ligt op de overgang van de Hondsrug naar de Hunzelaagte, langs een weg met veel passanten (wandelaars en fietsers) richting de vogeluitkijkplaats in de polder. Ook op dit perceel is een brede strook ingezaaid met hetzelfde Hondsrugmengsel. Het zaaien gebeurde samen met vrijwilligers uit het dorp en de werkgroep leden.

Figuur 4. Inzaaiactie Zuiderhooijdijk

Menno's tuintje Onneres

Een derde perceel is gelegen op een langgerekte strook aan de zuidkant van de Onneres, ingeklemd tussen een moerasbosje, een graanveld (in eigendom van Staatsbosbeheer) en een maisvelden. Het perceel is particulier eigendom, recentelijk gekocht door een familie die het wil ontwikkelen voor biodiversiteitsherstel, met bes-en vruchtdragend struiken en bomen en andere insectvriendelijke beplanting. De aanleg van een kruidenrijke strook paste goed bij deze plannen. Over het terrein loopt een wandelpad dat frequent gebruikt wordt door wandelaars richting de Appelbergen. Het in te zaaien terrein is geheel afgeplagd, daarmee werd het gelijk ontdaan van de aanwezige brandnetel en ridderzuring. Voor het afplaggen is een lokaal loonbedrijf ingeschakeld. Het eggen is gedaan met een hand aangedreven machine waarna de zaaiactie plaatsvond. Laat in oktober, maar zo warm dat de jas uit kon en er vele wandelaars waren die nieuwsgierig waren naar het idee achter deze actie.

Figuur 5. Inzaaiactie Menno's Tuintje Onneresweg

Weide rond pingo ruïne

Behalve aanleg van kruidenrijke stroken heeft het project ook ten doel om natuurlijk beheer van hooilanden te stimuleren. Door aanwonenden van de Glimmeres is aangedragen dat ze graag een natuurlijker beheer zouden zien van een weide rond een pingo aan de rand van de Glimmeres. Deze ping ruïne staat op de lijst van aan te pakken pingo's in het Pingoherstelproject van

landschapsbeheer Groningen. De weide staat daar echter los van. De weide is in particulier eigendom van een aanwonende. Op dit moment wordt de weide wel gemaaid maar wordt het maaisel niet afgevoerd waardoor steeds meer verruiging en verstikking optreedt. Maaien en afvoeren is ook een lastige klus omdat het perceel vrij nat is, maaien kan alleen als het niet te nat én ook niet te droog is. Er zijn veel verschillende partijen bij betrokken, advisering over wat nu precies de juiste aanpak is kost tijd en planning van de aanpak laat nog even op zich wachten. Het is een verborgen potentieel pareltje, met een wandelpad achterlangs richting de Glimmeres.

Figuur 6. Pad en weide rond Pingo ruïne Glimmeres

Natuurlijk beheer kruidenrand graanveld Hoge Herenweg

Sinds enkele jaren is er een kruidenrijke rand op het graanveld langs de Hogeheren weg in Glimmen. Deze rand is enkele jaren geleden aangelegd door een veehouder met subsidie van het agrarisch collectief. De jaren daarna is er vanuit omwonenden een bijdrage geleverd om de akkerrand in ere te houden. We zouden graag zien dat de kruidenrand zich kan handhaven door natuurlijk beheer. Daarover moeten we in gesprek met de eigenaar en verkennen wat er nodig is aan kennis en materieel om dit te kunnen doen. We zouden dit graag in samenwerking doen met enkele betrokken omwonenden. Het perceel blijkt echter gepacht te worden en eigendom te zijn van een project ontwikkelaar. Ook is het terrein een zoeklocatie voor plaatsing van zonnepanelen.

Figuur 7. Kruidenrijke rand Hoge Herenweg voorjaar/zomer

Voedselbos Glimmen

Met het voedselbos in Glimmen is overleg geweest over de mogelijkheden voor samenwerking binnen het project. De eigenaren van het voedselbos zijn nog volop bezig met verdere ontwikkeling van het perceel en een van de onderdelen is een bloemenweide rond een poel. Deze bloemenweide kan pas echter aangelegd worden als de andere plannen (de poel en het educatief centrum) zijn gerealiseerd.

Voor voorjaar 2021 is afgesproken dat er een werkdag wordt georganiseerd met omwonenden met afsluitend een rondleiding en een proeverij waarbij ook ambtenaren en samenwerkingspartners worden uitgenodigd. Een moment waarbij we gezamenlijk willen laten zien wat de betekenis is van voedselbossen en bloemenweides voor biodiversiteitsherstel.

Landgoed de Leemgaard, Onnen

Het landgoed de Leemgaard ligt aan het Pieterpad en is opengesteld voor wandelaars. Het is een bosrijk perceel, ingeklemd tussen de Onneres, de Appelbergen en het spoor. Het landgoed is nog vrij recent verworven en ook nog volop in ontwikkeling. Plannen voor aanleg van een kruidenrijk grasland zullen begin volgend jaar verder worden uitgewerkt.

Figuur 10. Bron foto: website de Leemgaard

Zonnepark Glimmen

Dit perceel is recentelijk in het project opgenomen in het kader van samenwerking tussen de verschillende organisaties (Duurzaam Glimmen, Duurzaam Haren). Er is overleg geweest over een mogelijke bijdrage van het 'Groene verbindingen' project aan een natuurlijke invulling van de ruimte rond (en onder) de zonnepanelen. Daarbij is (gezien het beschikbare budget) gekozen voor een bijdrage aan twee deelgebieden: de aanleg van een oeverzone en de aanleg van een kruidenrijke onderbegroeiing tussen de houtwal en de panelen.

De oeverzone: bij de sloten zijn oevers uitgegraven tot het schrale dekzand en geleidelijk en golvend gemaakt. Zo ontstaan er variatie in milieu (nat-droog, voedselrijk-arm) en uiteindelijk variatie in begroeiing. Ze zullen worden ingezaaid met het zaadmengsel van de Cruydhoeck, geschikt voor flauwe geleidelijke oevers en aantrekkelijk voor bijen, vlinders en vogels.

De struweelhoutwal: samen met Landschapsbeheer Groningen zal de struweelhoutwal en de bossingel worden beplant met inheemse, rijkbloeiende en vruchtdragende bomen en struiken. Dit mede in het kader van het project "Herstel houtwallen en hagen Haren". In de overgang naar de panelen zal een kruidenrijk mengsel van de Cruydhoeck worden ingezaaid.

Percelen in de planning voor volgend jaar

Voor een aantal andere percelen zijn eerste gesprekken gevoerd en zal de concrete uitwerking volgend jaar plaatsvinden. Er zijn nog enkele locaties waar nader contact mee zal worden gelegd, zowel voor aanleg van een akkerrand/kruidenrand als voor hooiland beheer. Meer details daarover volgen in een volgende editie. Ook over de twee andere sporen van het project, kennisdeling en het paaltjessysteem, zal een volgende keer meer informatie volgen.